

HIÁNY A MUNKAERŐPIACON

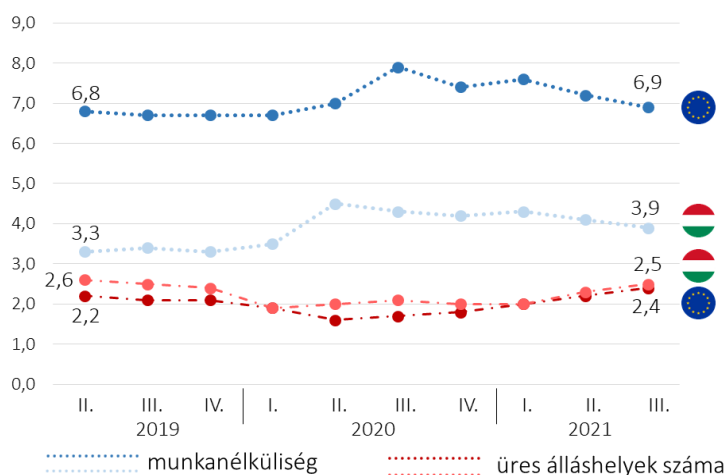
Az Infojegyzet a Covid19 járvány okozta válság utáni időszak egyik visszatérő gazdasági jelenségét, a munkaerőhiány európai és hazai helyzetét tekinti át. A téma előzményéről korábbi anyagunk, a [2016/72.](#) számú Infojegyzet szól.

Bevezetés

A Covid19 járvány súlyos károkat okozott a 2013-tól a járvány kitöréséig fokozatosan javuló és pozitív trendet mutató európai uniós munkaerőpiacon. 2019 harmadik és 2020 második negyedéve között a teljes foglalkoztatottság 6,2 millió fővel, a ledolgozott munkaórák száma 11,7%-kal csökkent, 2020 novemberére a munkanélküliség 7,5%-ra nőtt. A válság a különböző szektorokat és az egyes munkavállalói csoportokat eltérő mértékben érintette. A válságkezelés egyik legeredményesebb eszköze a rövidített munkavégzési rendszer ([Kurzarbeit](#)) alkalmazása volt. Emellett az aktív munkaerőpiaci eszközök alkalmazása, a foglalkoztatást segítő állami szolgáltatások újratervezése, a közös uniós programok ([SURE](#), [REACT-EU](#)) is jelentősen segítették a kilábalást ([Joint Employment Report, EC, 2021](#)). A foglalkoztatottság szintje a 20–64 évesek körében 2021 őszére meghaladta a járvány kitörése előtti szintet (2019. 4. név.: 72,7%, 2021. 3. név.: 73,6%) ([Eurostat, 2022](#)), a munkanélküliek száma 2022. februárjában 221 ezer fővel csökkent januárhoz képest, a ráta 6,2% volt ([Eurostat, 2022](#)).

A szakirodalomban nincs általános megállapodás a munkaerőhiány pontos definíciójára, megkülönböztetik a **mennyiségi és a minőségi munkaerőhiányt**. Mennyiségi hiány akkor áll elő, ha a munkaerő-kereslet nagyobb, mint a kínálat, a felkínált állások nem, vagy nehezen tölthetők be. Ekkor alacsony a munkanélküliségi ráta, magas, közel 100%-os a foglalkoztatottság. Minőségi munkaerőhiány esetén a kereslet és a kínálat összességében kiegyensúlyozott, a viszonylag magas munkanélküli-

1. ábra: A munkanélküliségi ráta és az üres álláshelyek aránya az EU-ban és Magyarországon, 2019 II. és 2021. III. n.év között (%)

Forrás: [Infoszolg/Eurostat \[UNE_RT_O_H\]](#), [\[TPS00172\]](#)

- A munkaerőhiány összetett jelenség, amely számos uniós és nemzeti szakpolitikai területet érint.
- A mennyiségi munkaerőhiány a munkaerő abszolút számában kifejezhető hiányát jelzi, a minőségi hiány a munkaerő kereslet és a kínálat készségeket menti meg nem feleléséből fakad.
- Az európai munkaerőhiány trendjeit a Covid-19 járvány utáni gazdasági visszarendeződés mellett a klíma-semleges gazdaság irányába történő átállás és a digitalizációs stratégia megvalósításából fakadó igények is meghatározzák.
- A munkaerőhiány kezelését számos intézkedés célozhatja meg:
 - munkabér emelés,
 - a munkakörülmények javítása,
 - inaktív munkavállalói ösztönzése,
 - a sérülékeny munkavállalói csoportok munkaerőpiacra kerülésének segítése,
 - a harmadik országból érkező munkavállalók foglalkoztatása,
 - oktatási és képzési útvonalak fejlesztése stb.
- 2021-ben az üres álláshelyek száma 74 457 volt a nemzetgazdaságban ([KSH](#)).
- A nyilvántartásban lévő összes üres álláshelyek havi átlaga 2021-ben 87 073, a 2022. márciusi adat 156 049 volt ([NFSZ](#)).

ségi ráta és a betöltetlen állások nagy száma egyidejűleg áll fenn, a kereslet és a kínálat között minőségi különbség van (Novoszáth, 2018).

A munkaerő mennyiségi hiánya **okai** között az erőteljes gazdasági növekedés, a növekvő fogyasztói kereslet, a csökkenő munkaképes lakosság, vagy a gazdasági inaktivitás növekedése állhat. A minőségi hiány a tágabb értelemben vett gazdaságban bekövetkező változások (pl. technológiai fejlődés, a digitális gazdaságra való átállás uniós célja) idején jelentkezik, amikor eltérés alakul ki a készségkínálatban és a készségek iránti keresletben (Eurofound, 2021).

Köllő korábban rámutatott, hogy a tudományos kutatások kevésbé használják a munkaerőhiány (labour shortage) és a készséghiány (skill shortage) kifejezéseket, s a kutatók inkább a hiánnyal kapcsolatos panaszokat és következtetéseket vizsgálják. A munkaerőhiány fogalom hazai közbeszédben való használatát elemezve megállapította, hogy a munkaerőhiányt elsősorban „szakemberhiányra” vezetik vissza és a bérek kiegyensúlyozó szerepe kevés esetben került előtérbe (Köllő, 2016).

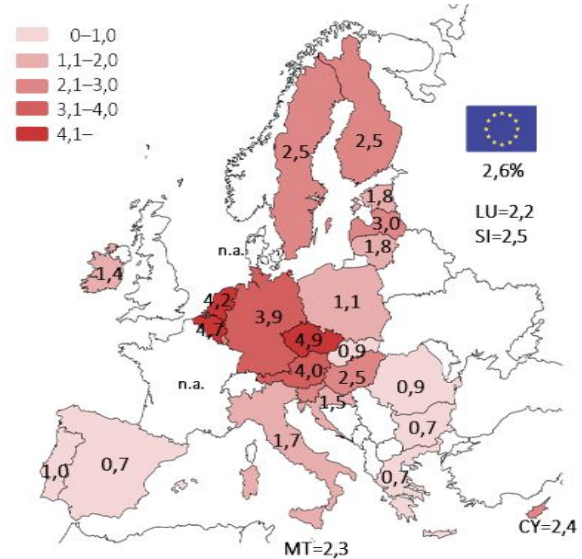
EURÓPAI UNIÓS HELYZETKÉP

A Covid válság (néhány szektor kivételével) átmenetileg csökkentette a munkaerőhiányt, ami a járványt követő gazdasági visszarendeződés nyomán számos tagállamban ismét növekedett. 2021 első három negyedében a munkaadók több, mint 20 százaléka a munkaerőhiányt nevezte meg a termelés növelését korlátozó legfőbb tényezőnek Lengyelországban, Romániában, Litvániában, Horvátországban, Görögországban és Németországban. (EC, 2022). Az eurozóna feldolgozóipari és szolgáltató cégeinek mintegy negyede számít széleskörű és eddig példa nélküli nagyságú, a termelést korlátozó munkaerőhiány problémákra (Financial Times, 2022. 02. 01.).

Mind a vállalati felmérések, mind az üres álláshelyek aránya nagyobb hiányt mutatott 2020-ban, mint 2013-ban. A hiánnyal jelenleg leginkább érintett országok Csehország, Belgium, Hollandia és Ausztria), legkevésbé pedig Bulgária, Románia, Portugália, Görög- és

Spanyolország (Eurofound, 2021, Eurostat, 2022).

2. ábra: Üres álláshelyek aránya az EU-ban, 2021. IV. n.év, %

Forrás: [Infoszolg/Eurostat](#), [TPS00172]

Az EU tagállamok nemzeti foglalkoztatási szolgálatait által nyújtott adatokon (2020. második félév és 2021. első negyedév) alapuló jelentés mintegy 28 szakmát nevezett meg hiányszakmának (elsősorban egészségügyi és STEM – tudományos-technológiai jellegű – foglalkozások), amelyek az európai munkaerő 14%-át (27 millió fő) teszik ki. A felesleges szakmák száma 24 (a munkaerő 17%-a, 32 millió fő), amelyek főleg adminisztratív jellegű, valamint a vendéglátás és a személyes szolgáltatások területén található foglalkozások. Mind a hiány- mind a feleslegesség való foglalkozásokban a középfokú végzettségek dominálnak (McGrath, 2021).

A szektorokat tekintve a járvány előtt az építőipar szenvedett leginkább munkaerőhiányban, ezt követte a feldolgozóipar és egyes szolgáltató ágazatok. **A járvány jelentősén megnövelte az egészségügyi szakmák, az IT szakemberek, a szakképesítéssel dolgozók, a technikusok, a nehéz tehergépjármű- és teherautó sofőrök iránti keresletet.** Az idénymunkások hazatérése a **mezőgazdaságban** okozott rövidtávú hiányt. A járvány első hullámai utáni gazdasági visszarendeződés idején **az építőipar, az energiaszektor, a feldolgozóipar, és a közlekedési ágazat** növekvő munkaerő kereslete volt jellemző (Eurofound, 2021).

A munkaerőhiány jelensége és kezelése szoros összefüggésben van az EU két kiemelt stratégiai területével, az [Európai Zöld Megállapodással](#) és a [digitális stratégiával](#). Ezek és a 2020-ban elfogadott Európai Iparosítási Stratégia ([European Industrialisation Strategy](#)) mentén létrejövő új, zöld és digitális munkahelyek olyan készségeket igényelnek, amelyek szükségessé teszik a szakmák és állások átalakulását, a dolgozók tovább- és átképzését (upskilling and reskilling).

A Bizottságnak a foglalkoztatás hatékony aktív támogatására (Effective Active Support to Employment (EASE)) vonatkozó javaslata ([COM, 4.3.2021](#)) kulcsszerepet kap a munkahelyek átalakulásának elősegítésében, ami más célok mellett a munkaerőhiány kezelését is célul tűzi.

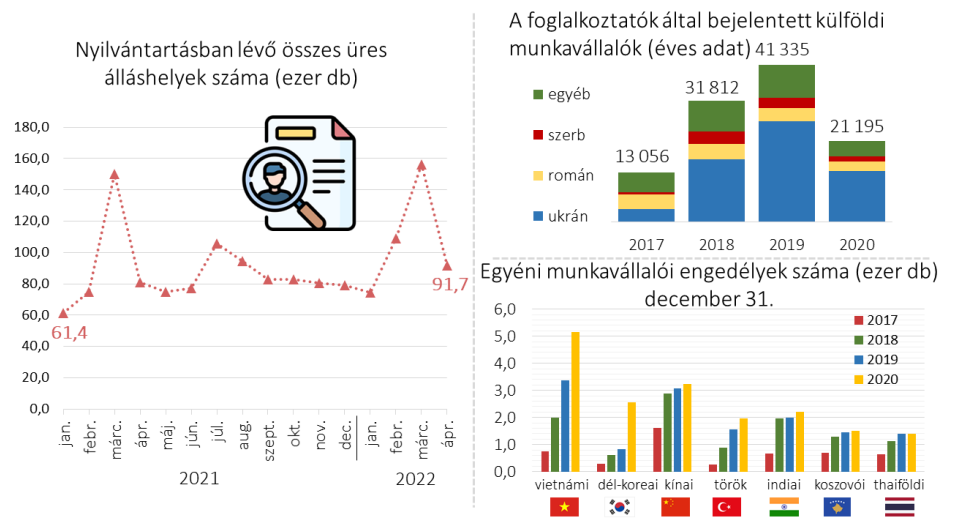
HAZAI TÉNYEK, OKOK, VÁRAKOZÁSOK

2022 elején mind a vállalkozók, mind a munkaerőközvetítők a **munkaerőhiány egyre égetőbbé** válásáról számolnak be. A vendéglátás és az idegenforgalom ismert hiányszakmái mellett a magasabb végzettséget (pl. banki munkahelyek, marketing, média, PR területek szakmái) és komoly szakmai képzettséget igénylő szakmákban (oktatás: ld. erről a [2022/4.](#) Infojegyzetünket, programozás és fejlesztés) is jelentős hiányok tapasztalhatók ([Portfólió, 2022. 01.22.](#)).

HR szakértők szerint az általánossá váltó **munkaerőhiány legfőbb okai:**

- a rossz demográfiai mutatók,
- a nyugat-európai beruházások igénye az olcsó munkaerő iránt,
- az élőkommunikáció igény tartóssága az automatizációs és robotizáció hazai lassú folyamatai miatt,
- a bérszínvonal,
- az oktatási, képzési hiányosságok és lemaradás, amely hosszú távon különösen gondot fog okozni.

3. ábra: Magyarországi foglalkoztatási adatok

Forrás: [Infoszolg/NFSZ](#), [idősoros megyei adatok](#) és [külföldi munkavállalók Mo.-on](#)

A hazai munkaerőpiac szinte azonnal képes lenne felszívni 100 ezer főt, bár kérdéses, hogy ez a létszám mennyire felelne meg az üres állásokra jellemző képzettségi, végzettségi igényeknek ([Portfólió, 2022. 03.07.](#)).

A „Randstad HR Trends Survey 2022” [jelentése](#) szerint a megkérdezett hazai 400 vállalat 89%-a tervez létszámbővítést (2021: 38%), és 68% vélte úgy, hogy **a szükséges készségekkel rendelkező jelöltek megtalálása nagy kihívást jelent**. Több mint háromnegyedük szerint nagyobb hangsúlyt kell fektetni a munkavállalók megtartására. 2022-ben a dolgozók elköteleződésének fenntartása, a fizetési és juttatási elvárásokhoz való igazodás lesznek a legnagyobb HR kihívások.

Az [MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet](#) 2021-re vonatkozó felmérésében megkérdezett 350, legalább 20 főt foglalkoztató vállalat 69 százaléka küzdött munkaerőhiánnyal, és elsősorban a nagyobb létszámú, külföldi (rész)tulajdonban lévő, és exportra termelő cégeknél áll fenn a probléma ([MKIK GVI, 2022a](#)). Egy másik adatfelvétel szerint 2021 októberére **az üzleti működést akadályozó tényezők között az első helyre ugrott a munkaerőhiány (50%),** amit a nyersanyag és energia árak (26%), a kereslethiány (23%) és az anyagihiány (22%) követ ([MKIK GVG, 2022b](#)).

POTENCIÁLIS MUNKAERŐ FORRÁSOK

2016-ban könnyítették a Magyarországgal szomszédos **harmadik országbeli állampolgárok munkavállalását** bizonyos hiányszakmákban, (([445/2013.\(V.30.\) Korm. r.](#) módosítása), melynek nyomán elsősorban az **ukrán és szerb** bejelentett munkavállalók száma nőtt meg. A HR szakértő szerint a járvány előtt kb. 50 ezer ukrán és hatezer szerb dolgozó volt a hazai munkaerőpiacon ([Behaviour.hu 2022.02.16.](#)). A hivatalos adatok ennél alacsonyabbak; 2019-ben 26 ezer ukrán ill. 2700 szerb bejelentett munkavállalót jelentettek be ([Gödri-Horváth, 2021](#)). 2021. 09.01-től kilenc, (nem EU-s, részben ázsiai) országból érkező dolgozóknak a foglalkoztatását könnyítették meg ideiglenesen munkaerő kölcsönző cégen keresztül. ([407/2021. \(VII.\) Korm.r.](#)). A munkaerőpiaci tendencia az, hogy az EU-ból, szomszédos országokból jövő vendégmunkások száma és aránya csökken, míg az ázsiai országokból (Vietnám, Dél-Korea, Kína, India) érkezőké nő ([G7.hu, 2022.07.17.](#))

Az elmúlt években – köszönhetően elsősorban a **nyugdíj mellett** szerzett kereset járulékmenn-

tessé válásának, – nőtt a nyugdíjas foglalkoztatás, a dolgozó nyugdíjasok száma 2021-ben éves átlagban 101,5 ezer fő volt ([Azenpenzem.hu, 2022.03.22.](#)). E csoport foglalkoztatása minden szereplőnek számos előnnyel jár (nagy munkatapasztalat, vállalati kultúra ismerete stb.), a munkáltatóknak érdekük lenne, hogy a még dolgozni akaró és tudó idősebbeket tovább vagy újra foglalkoztassák ([HRportal.hu, 2022.03.17.](#)).

A **megváltozott munkaképességűek** foglalkoztatási aránya 2020. 2. negyedévében 27,5% volt, míg ez a csoport a foglalkoztatottak között csak 0,8%-ot képvisel. A cégek szerint a foglalkoztatás után járó magasabb adókedvezmény és a mentorálásra, a megfelelő munkakörülményekre nyújtott bér- és költségtámogatás hatna ösztönzőleg a rehabilitációs foglalkoztatásra ([MKIK GVI, 2022](#)).

A gyermeknevelési ellátások melletti munkavégzés ösztönzése nyomán a 3–5 éves gyermeket nevelő **nők** foglalkoztatási rátája 2010-ről 2019-re 16,6 százalékponttal nőtt ([KSH, 2019](#)), míg a 2 évesnél fiatalabb gyermeket nevelők 84,1 %-a juttatást vesz igénybe, nem dolgozik a munkaerőpiacon ([Makay, 2021](#)).

Források:

- [Tackling labour shortages in EU Member States](#), Eurofound, 2021.
- Novoszát Péter: Munkaerőhiány az Európai Unióban, in: Ünnepi kötet a 65 éves Kiss György tiszteletére, Dialog Campus, 2019.
- [Munkaerőpiaci tükör, 2020](#). szerk.: Fazekas Károly - Kónya István - Krekó Judit, KTI KRTK 2020
- John McGrath: [Report on Labour Shortages and Surpluses November 2021](#), European Labour Authority, 2021.
- Gödri Irén, Horváth Veronika: Nemzetközi vándorlás, in: [Demográfiai körkép 2021](#), p227-250. KSH Népeségstudományi Kutatóintézet 2021.
- Makay Zsuzsanna: Családtámogatás, női munkavállalás, in: [Demográfiai körkép 2021](#), p121-137. KSH Népeségstudományi Kutatóintézet 2021.
- A munkaerőhiány percepciója és a munkaerőhiányra adott reakciók a hazai vállalkozások körében, [Gvi.hu, 2022. március 22.](#)
- A hazai vállalkozások üzleti tevékenységét akadályozó tényezők 2019 októbere és 2021 októbere között – [Gvi.hu, 2022. február 11.](#)
- [Rövidtávú munkaerőpiaci prognózis – 2022/2](#), MKIK GVI, 2022.
- [A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2020. évben](#), ITM, 2021.
- [2016/4. Infojegyzet](#) – Harmadik országbeli munkavállalók

Készítette: Kardos Krisztina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486